

Kdo byl Kosmas? A proč napsal první český bestseller?

K výzkumu Kosmovy kroniky se po letech vrátil, protože – jak říká – dosud nenašel uspokojivou odpověď na základní otázku: Proč vůbec vznikla? Martin Wihoda ale také přiznává, že si v tomto textu z počátku 12. století prostě rád čítává. Je totiž krásný.

text IRENA JIRKŮ

V říjnu si připomeneme 900 let od Kosmovy smrti. Kdo vůbec byl autor první české kroniky? — V podstatě všechno, co o Kosmovi víme, známe z Kroniky Čechů, jeho vlastního díla. Je však třeba zdůraznit, že Kosmas sám nepovažoval sebe a své soukromí za natolik důležité, aby jim věnoval větší prostor. To znamená, že jeho život skládáme z příležitostných poznámek, které tu a tam utrousil na okraji svého vyprávění.

Tak jste se tedy dozvěděli i o jeho ženě, rodině? — Přesně tak. Jen mimochodem se zmiňuje o své družce Božetěše. Z jiné náhodné poznámky zase víme o jejich synovi Jindřichovi. Snad místo dlouhého vysvětlování jeden příklad: Kosmas nepíše, že měl syna, pouze v souvislosti s výpravou českých poutníků do Jeruzaléma bez dalšího komentáře uvede: „A na zpáteční cestě zemřel služebník mého syna Jindřicha.“ Anebo: K roku 1125 se zmínil o bezstarostném dovádění na lukách gramatiky a dialektiky a že kdysi studoval v Lutychu, přičemž s humornou nadsázkou si povzdchl, že se teď jako osmdesátiletý stařec více těší z topinky na svém talíři než ze záhad paní filozofie. No a z takového čtení mezi řádky my historikové skládáme Kosmův život a odvozujeme, že se tedy narodil roku 1045. Jediné spolehlivé datum v jeho životopise totiž představuje 21. říjen 1125, kdy zemřel. Z podobně příležitostných zmínek víme, že se na sklonku života stal děkanem svatovítské kapituly, čímž v církevně provinční hierarchii zaujal poměrně důležitý post.

Že byl děkanem kapituly, se podařilo doložit i z jiných pramenů? — To je doložitelné, ale zbytek je spornější. Zpravidla jsme odkázáni na více či méně přesvědčivé dohady.

Jmenoval se tedy skutečně Kosmas, anebo lze i o jeho jméně pochybovat? — Naštěstí nelze. Není důvod. Sám se několikrát jmenuje v Kronice, a jednou se dokonce pochválil, že zastupoval kapitolu ve sporu s olomouckým knížetem Otou II. Nadto máme k dispozici různá nekrologia.

A co přesně víte o Kronice Čechů? Kdy ji začal psát a pro koho? — Kronika se skládá ze tří knih a Kosmas k nim napsal dedikační předmluvy. Hned v první z nich se zmínil, že na své kronice, přesněji první knize, pracoval za vlády císaře Jindřicha, pontifikátu papeže Kalixta, knížete Vladislava a pražského biskupa Heřmana. Z průniku lze snadno odvodit, že Kroniku začal psát kolem roku 1119 a věnoval jí posledních šest let svého života. Je samozřejmě možné, že si již dříve dělal poznámky a sbíral nějaké materiály, ale to už je zase za horizontem dokazatelného.

A proč se vůbec rozhodl sepsat takové dílo? — Spolehlivou odpověď vám bohužel opět nabídnout nemohu, ale k zamyšlení vybízí rok 1117, kdy se Kosmas rozžehnal s Božetěchou. Přes propast času je nemožné prokázat, že mu třeba bylo smutno a že se nějak snažil zaplnit prázdnotu, ale osobně se mi líbí způsob, jakým se tohoto motivu chopil Vladislav Vančura v *Obrazech z dějin národa českého*. Tato kapitola je podle mne

jednoduše krásně dojemná. Doporučuji i jako mimoškolní četbu.

Vančura vylíčil Božetěchu velmi barvitě. Jako pořádně hubatou, ale zásadní postavu v Kosmově životě. — Jak je Vančurou vystavěný příběh podmanivý a jak se jeho Kosmas usadil v podvědomí historiků, dokládá úsměvný příklad. Dušan Třeštík, charismatický vypravěč a uznávaný historik, mimo jiné autor dvou ceněných monografií o Kosmovi, zmínil, že v Lutychu studoval Kosmas s mělnickým proboštem Šebířem. Bohužel bez poznámky a odkazu na pramen. A tak jsem pátral; o Třeštíkovi autoritě jsem přitom vůbec nepochyboval, ale kde nic, tu nic. Teprve když jsem náhodou sáhl po Vančurovi, přišel jsem, alespoň myslím, záhadě na kloub. Ano, Šebíře si jako Kosmova spolužáka vymyslel Vančura způsobem natolik elegantním, že bylo snadné zaměnit jeho dobře míněnou smyšlenku za hodnověrné pramenné svědectví.

Studium v Lutychu vzbuzuje vůbec hodně otázek. Jak se tam Kosmas dostal? — Mezi historiky se ujala představa, že Kosmas strávil v Lutychu řadu let, a musím přiznat, že jsem jí byl také dlouho nakloněn. Kosmas v Kronice soustavně pracuje s antickými klasiky a i širě jeho citací je vskutku impozantní, takže odtud se dá vyvozovat, že Kosmova vzdělanost musela být náramná. V přemyslovských Čechách neměl sobě rovného a totéž platilo i dlouho po jeho smrti, což by mohlo být chápáno jako důkaz, že v Lutychu strávil celá léta. Jinými slovy,

Snímek archiv MÚ

Martin Wihoda (*1967)

PŘEDNÁŠÍ dějiny středověku na Masarykově univerzitě v Brně. Odborně se věnuje westernizaci střední Evropy raného a vrcholného středověku. V prestižním nakladatelství The Rowman & Littlefield mu v loňském roce vyšla monografie *The Making of Medieval Central Europe. Power and Political Prerequisites for the First Westernization*.

měl dost času pořádit si výpisky či rovnou celé opisy příslušných děl. Co se však s jeho předpokládanou příručkou stalo po jeho smrti? Nikdo další, tedy můžeme-li soudit, s ní nepracoval. Anebo snad měl Kosmas obdivuhodnou paměť? Nebo jen, jak bylo tehdy zvykem, měl k dispozici florilegium, tedy jakousi sbírku citátů autorit, z níž opakovaně čerpal? Ano, právě tak ošemetné je či může být bádání o Kosmovi.

A k čemu jste tedy v souvislosti s Lutychem došel? — Kosmovu vzdělání věnovali soustředěnou pozornost zejména klasičtí filologové, abych jmenoval alespoň některé: Antonín Kolář, Jan Vilikovský, Bohumil Ryba, nověji třeba Libor Švanda. První z nich předpokládal Kosmovo rozsáhlé a hluboké porozumění klasické antické literatuře, ale Vilikovský s Rybou byli podstatně zdrženlivější. Jeden i druhý si povšimli, že klasikové nejsou v Kosmově kronice citováni přesným způsobem, a předpokládali, že je Kosmas znal spíše zprostředkovaně, přes nějaké dílo, možná sbírku, právě zmíněné florilegium. Jan Vilikovský ale téma záhy opustil a jeho disertace se bohužel ztratila, zbyla po ní

jen velmi zajímavá, ale spíše přehlížená šestistránková studie v Českém časopise historickém. Dále nepokročil ani Bohumil Ryba, který asi plánoval širší výzkum, ale byl souzen v jednom z politických procesů v padesátých letech a k další práci na tématu se již nikdy nedostal.

Jestliže měl tedy Kosmas k dispozici florilegium, nemusel být až tak vzdělaný, jak se předpokládalo. Mohl byste tedy i pochybovat o tom, zda vůbec chodil do lutyšské školy. — Katedrála svatého Lamberta v Lutychu a svatovítská kapitula udržovaly přátelské vztahy od dob biskupa Vojtěcha, jehož památka se v Lutychu těšila velké úctě. V Praze pak byl za Kosmových časů, ale patrně i dříve, pěstován kult svatého Lamberta. Dále je nutno zmínit, že biskup Vojtěch byl osobním přítelem lutyšského biskupa Notkera. Víme také, že na počátku 11. století v Praze nějakou dobu hostoval mistr Hubald. Volba Lutychu tedy mohla být do jisté míry přirozená. Na druhé straně lutyšská škola byla v 11. století vyhledávaná, byla to dosti drahá adresa. Jak prozrazují listy, které do Lutychu posílal slovuťný bamberský mistr

Meinhart, žáci se neobešli bez přímluvných listů a hodně štědrého mecenáše.

Kdo tedy platil drahá studia Kosmovi? Kapitula? — Nevím a nejsem si jistý, jak byla kapitula bohatá. Dále je nutno připomenout, že se Kosmas zmiňuje o studiu dialektiky a gramatiky, které byly spolu s rétorikou součástí trivium. A trivium se v 11. století studovalo zpravidla osm let. Mimo jiné i proto jsem předpokládal, že se Kosmas musel v Lutychu zdržet možná až deset let. Bamberské listy však vnesly do mých představ značné pochybnosti, které zbytněly po marném pátrání po Kosmových spolužácích. Kosmas zmiňuje pouze mistra Franka, ale jeho poznámku lze chápat dvojím způsobem. Buď že u něj studoval, nebo že v Lutychu studoval za jeho časů. Osobně se kloním k druhé možnosti, protože mistr Frank přednášel quadrivium a byl věhlasným matematikem, zatímco Kosmas, jemuž řečeno, se s vyššími počty mýl. Nakonec jsem se musel smířit s důvodným předpokladem, že Kosmas v Lutychu sice studoval, ale jeho pobyt byl patrně krátký, snad trval rok, možná dva, což by vysvětlovalo, proč z trivium zmínil jen dvě disciplíny.

Neměl dost peněz? — Ano, myslím, že finance mohly hrát jistou roli, ale kdoví? Podle jeho latiny bych si dovolil odhadnout, že na další studium byl z Prahy, že školy při svatovítské kapitule, připraven poměrně dobře. A jsem přesvědčen, že tedy studoval i v Lutychu. Nejen proto, že se o něm zmiňuje v Kronice a jeho přátelé by mu za

tak průhlednou smyšlenku patrně vyčinili. Také jsem narazil na florilegium *Fecunda ratis*, český Plně naložená loď, kterou sestavil lutyšský mistr Egbert. Tato sbírka kladla mimořádné nároky nejen na studenty, ale také na učitele, mistry, což možná způsobilo, že byla používána pouze v Lutychu.

Kosmas se o ní zmiňuje ve své Kronice? — Nikoliv, ale nad florilegiem *Fecunda ratis* jsem měl častokrát pocit, že jsem někde něco podobného četl a že se do sbírky zařazené příklady do jisté míry překrývají s klasiky, k nimž se Kosmas hlásil. A ještě bych rád zmínil, že sbírka zahrnuje nejen ctihodné autority, ale také lidová přísloví a „kalhotový“, rozumějme drsnější (dnes říkáme kanadský) humor, který byl Kosmovi výslovně blízký. Proto jsem usoudil, že příručku musel znát. No a odkud, když ne z Lutychu?

Nemohu odolat, musím se zeptat na kalhotové anekdoty. Jak vypadaly středověké kanadské žertíky? — Kosmas měl smích, včetně chechtota nad uraženým palcem u nohy, za přirozenou lidskou vlastnost. Proto oživil příběh Čechů úsměvnými historikami a ironickou nadsázkou, ale rozevřený rejstřík námětů zahrnoval i drsnější žertování. S očividným zaujetím se s čtenářem rozdělil o pikantní podrobnosti ze svatební noci markraběnky Matyldy Toskánské. Světlíčení přitom završil pokryteckým zvoláním, že měl raději mlčet. A jen pro představu, ona zápletka nemá žádný vztah k hlavní dějové lince a příběhu Čechů. Kosmas prostě dal průchod svým preferencím. Smysl pro zemitý humor ukázal také v povídce o knězi vyhánějícím chťic svazkem kopřiv, k čemuž si neodpustil rozverný dovětek, že kdyby snad onoho nešťastníka někdo viděl, musel by se smát, i kdyby toho dne pochoval svého drahého otce. No a dosti blízké příběhy lze najít ve sbírce *Fecunda ratis*, což opět v obecné rovině dokládá, z jak nesoustavných a nahodilých střípků skládáme Kosmův příběh.

Někteří historikové díky této „skládačce“ uvažovali také o tom, že byl Kosmas polského původu. — A jsme u další ze slepých uliček, v nichž bloudíme s takřka cimrmanovským nadšením. Kosmova kronika se nedochovala v rukopise redigovaném autorem, ale jen v opisech. A z nich, přesněji z jednotlivých předmluv, vyplývá, že Kosmas rozesílal přátelům části svého díla. K první a patrně i druhé knize se posléze vracel, aby je zčásti doplnil a přepracoval. Lze předpokládat, že se za Kosmova života dostaly do oběhu dvě, možná i tři autorské redakce. Po jeho smrti na podzim 1125 byly jednotlivé knihy na objednávku sjednoceny (nejspíš ve svatovítské kapitule, ale v úvahu připadají i některé benediktinské kláštery, třeba Břevnov) a takto vzniklé opisy

putovaly k zájemcům. Dnes rozlišujeme tři postkosmovské redakce, které se odlišují kvalitou, krátkými, někdy i zmatečnými přípisky a obsáhlými vsuvkami.

Takže hypotéza o polském původu kronikáře vznikla až při prepisování a možná i pochybením? — Nejspíš tomu tak bude. Tvzení, že byl do Čech přivlečen jako zajatec pisatelův předek a že se tak stalo roku 1039 za tažení knížete Břetislava do Polska, se objevuje pouze ve dvou vzájemně spřízněných opisech vzniklých v benediktinském klášteře na Sázavě. A jako takový by měl být tento příspěvek vztažen k nějakému sázavskému benediktinovi, a ne ke Kosmovi.

Když už je řeč o Polácích... Ve své knize zmiňujete, že Kosmas o nich psal s despektem, zatímco Uhry respektoval a Němce do jisté míry obdivoval, byť je shledával nadutými. Co nám Poláci ve 12. století udělali tak zásadního, že mu byli trnem v oku? — Možná bychom se neměli ptát, co udělali Poláci „nám“... Protože mě třeba teď napadá, že si za evropské peníze postavili dálnice a železnice, zatímco my vyšperkovali naši vlast soustavou zvolna chátrajících rozhledů! Ale vážně. Kosmas opravdu neměl rád Poláky - musíme jimi však rozumět vládnoucí piastovská knížata. Proč? Mohl jim mít třeba za zlé, že na počátku tisíciletí připravili Přemyslovce o mocenskou dominanci. Ovšem při četbě Kroniky jsem si uvědomil, že se Kosmy bolestně dotýkala hlavně jeho přítomnost, zejména pak události v posledním čtvrtstoletí jeho života, zhruba od roku 1100 do 1125. V té době dědičné přemyslovské državy sužovaly spory mezi knížaty či mezi knížaty a předáky, což Kosmu upřímně trápi-lo a oběma stranám, knížatům i předákům, vyčítal, že nedbají na veřejný zájem. A aby toho nebylo málo, poražení hledali a nalézali útočiště často v Polsku, a Piastovci tak opakovaně vstupovali do dění v českých zemích. Ve východních Čechách, v bitvě u Trojiny na podzim 1100, dokonce Čechům vedeným knížetem Vladislavem uštědřili krvavou porážku. Svým způsobem byli Piastovci neboli Poláci jakýmsi hromosvodem Kosmovy frustrace.

Ve své knize upozorňujete, že ve stejné době v Krakově pracoval na kronice piastovských knížat Gallus Anonymus. A ten to viděl přesně naopak. — Ano, máte naprostou pravdu. Kosmas neměl rád Piastovce a Gallus Anonymus zase nesnášel Přemyslovce a Čechy obecně. Hodně. Pokládal je za prolhané zbabělce, schopné leda tak přepadat ze zálohy a okrádat. Pomíne-li však krátkodeché „nelásky“, Piastovci a Přemyslovci si dokázali vycházet vstříc a vyhovět si. Byli velmi úzce spřízněni. Příkladem budiž kniže a od roku 1085/1086

MARTIN WIHODA
KOSMAS

NOVÁ HISTORICKÁ KNIŽNICE
ARGO

MARTIN WIHODA: Kosmas

Argo, Praha 2024, 208 s., ISBN 978-80-257-4472-7

král Vratislav II., který měl za manželku Piastovnu Svatavu, zatímco její bratr, polský kníže Vladislav Heřman, se oženil s Vratislavovou dcerou Juditou.

Existuje také hypotéza, že Gallův spis vznikl o trochu dříve, Kosmas jej znal a reagoval na něj. A že právě to je jeden z motivů, proč začal psát Kroniku Čechů. — V odborné historické literatuře se úvahy tohoto druhu pravidelně objevují, ale osobně bych byl opatrný. Gallus Anonymus psal na objednávku knížecího dvora, jmenovitě Boleslava III. Křivoústého. Kosmas, zdá se, chtěl svými texty potěšit přátele. Anebo také měl prostě „blbou náladu“ a psal, aby si ulevil... No, dobové poměry asi nebyly příliš povzbudivé, byť jednání na sněmech Čechů by dnes mohla být vzorem slušnosti a uměřenosti. Inu, zlatý středověk... ale k věci. Obecně platí, že Kosmas nepsal pro knížata Čechů. Obracel se k docela jinému publiku.

Jeho kronika je tedy soukromý spis? Příběhy pro pobavení přátel? Domnívala jsem se, že Kosmas psal na zakázku. — Mám dost dobrých důvodů domnívat se, že Kosmova kronika na zakázku knížecího dvora ani pražského biskupa nevznikla. *Causa scribendi*, tedy proč se Kosmas chopil pera, stanovila směr mého snažení již před léty a jsem si tím poměrně jistý. Spíše mne překvapilo, že se v literatuře nelze dobrat srozumitelné odpovědi. Příkladem pro toto budiž již zmiňovaný Dušan Třeštík, který se spokojil s kulatým tvrzením, že Kosmas chtěl být slavný. Jiní si zase nedokázali představit, že by psal Kroniku bez požehnaní vládců nebo knížecího dvora, další, že hájil zájmy církve. Kouzlo Kosmovy kroniky

přítom spočívá ve skutečnosti, že s její pomocí lze dokázat nebo naopak vyvrátit téměř cokoli. Postačí jen vytrhnout nějaký záznam, poznámku z kontextu... Vracím se tak zpět k soustředěnému čtení Kroniky, jejíž podobu, připomeňme si, nestanovil nakonec autor, nýbrž Kosmovi pokračovatelé. Proto se domnívám, že je nutno posuzovat každou kapitolu, každé tvrzení v kontextu díla a že cenným návodem ke čtení jsou předmluvy, tedy tři dedikační předmluvy a jedna omluva v záhlaví třetí knihy, které mají privátní povahu. Nikoliv tedy kniže nebo biskup, nýbrž Kosmovi přátelé byli adresáti.

Takže si myslíte, že nepočítal s tím, že se jeho kronika dostane do rukou více lidí, nepočítal s jejím šířením? — To je tedy otázka do prance. Oba dva píšeme a vždy píšeme pro někoho, že? Zkrátka jsme rádi, že jsou naše texty čteny. A proč by tomu mělo být u Kosmy jinak? Psal pro přátele a po první knize byl nejspíš mile překvapen jejich chválou. Nakonec předmluva k druhé knize vydává jasné svědectví: Kosmas v ní se zjevným potěšením zdůraznil, jak je rád, že břevnovský opat projevil zájem o jeho dílo. Zmínil přitom také mnicha Bohumila, možná budoucího opata na Hradisku u Olomouce, jako svého přítele. A kolik takových přátel Kosmas měl? Těžko soudit, ale v Čechách počátku 12. století se asi mnoho vzdělanců nezdržovalo. Není vyloučeno, že osobně či z doslechu mohl znát víceméně všechny.

Čechy tehdy byly taková knížecí vesnice, píšete. — A Kosmas vyprávěl příběh tzv. charismatické smlouvy, kterou uzavřeli svobodní Čechové s mytickým Přemyslem Oráčem na stadickém oraništi. Je to posvátná smlouva, něco jako ústava, která definovala dělbu moci. Kníže panoval, ale nikoliv jako všemocný tyran, protože se ve všech podstatných záležitostech musel obracet na sněm Čechů, což bylo shromáždění předáků a starších země, možná i vyššího duchovenstva. Takto nastolená rovnováha moci měla pro knížecí Čechy naprosto fatální význam. Pokud ji někdo narušil, ať kníže, nebo předáci, a vychýlil mocenské poměry na jednu či druhou stranu, vnášel do společnosti zmatek. No a Kosmas ve své Kronice Čechy v podstatě vyzýval, aby přijali díl odpovědnosti při správě věcí veřejných. A myslím, že čtenáři Kosmovi rozuměli, protože Kronika byla čtena a opisována jako vzor normotvorného jednání v podstatě až do konce přemyslovského věku, což posléze rozpoznal a trefně pojmenoval František Palacký.

Když jsme u Palackého... Velmi oceňoval, že Kosmas přiznal, že ve svém textu přílišně do roku 980 vychází jen z báchorek. Kde je bral? Od potulných žebračků, jak píše

Vladislav Vančura? — Výkon, který podal František Palacký při vyhledávání a zhodnocení českých narativních pramenů od raného středověku po raný novověk, je imponující a hoden obdivu. Musíme si uvědomit, že neměl k dispozici kritické edice, techniku ani dokonalé archivní pomůcky. Ale nejde jenom o evidenci historických pramenů. František Palacký pracoval hodně s rukopisy a veskrze správně rozpoznal historickou hodnotu příslušných děl. Na první místo kladl Kosmu, kterého přirovnal k českému Herodotovi, cílevědomě zaznamenávajícím tradice, mýty a pověsti. A ony mýty? Kosmas bez ostychu uvedl, že pozorně naslouchal „bájným vyprávěním starců“, a neviděl v tom nic špatného. V pověstech se skrývá normotvorný společenský prvek, který vysvětluje, kdo a proč vládne a kam až sahají jeho práva. Kromě legendárního původu Čechů a „zaujetí“ země či přemyslovské dynastické legendy Kosmas do Kroniky zařadil ovšem i mýty, s nimiž si moc nevíme rady.

Tipnu si, že k těm problematickým patří i divčí válka. — A ještě prosím přidejte obsah pojednanou luckou válku. Historikové zpravidla soudí, že tento příběh souvisí se sjednocováním země pod žezlem Přemyslovců. Možná. Ale snad lze uvažovat také o možnosti, že Kosmas vyhradil značný prostor přemyslovské pověsti, a pokud nechtěl odbýt druhou politicky aktivní složku – sněm Čechů –, mohl luckou válkou pamtovat na starší země a obecně rodové klany. Neboť tento mýtus do jisté míry vysvětloval společenské postavení, práva a povinnosti urozených.

A co vysvětluje tedy příběh o válce žen proti mužům? — Upřímně, nevím. Kulturní antropologie má vcelku jasno, ale opravdu měl Kosmas na srdci obecně vládu mužů nad ženami? Mohu-li soudit, Kosmas mýty dobově aktualizoval, a pokud mu někdo vadil, pokud měl z někoho nebo něčeho obavu, využil příležitosti. A jímá mě takové tušení, že se Kosmas osobně bál královny Svatavy.

Proč zrovna by měl mít strach z manželky krále Vratislava? — Svatava svého muže přežila o více než 30 let, ale co je podstatné, zjevně si udržela po celou dobu i mimořádný zákulisní vliv. Vlastně od roku 1100 se na knížecím stolci s výjimkou dvou let střídali její potomci. A ještě na jaře 1125 dokonce dokázala přesvědčit svého syna knížete Vladislava, aby porušil vlastní slib a za nástupce označil mladšího bratra Soběslava, byť nástupnický řád i posvátné přísahy favorizovaly olomouckého knížete Otu II. Zde vidím jistou spojitost s mýtem o divčí válce. Dodejme zde jen pro úplnost, že patrně dosti bezskrupulózní Svatava byla Piastovna. V očích Kosmy to asi nebyla náhoda.

Nebylo u Přemyslovců obvyklé, že se ženy míchaly do politiky? Jako Drahomíra, Ludmila... — Jen výjimečně. Pěvrat roku 1125 byl ale naprosto skandální. Dohodu si Svatava vynutila na umírajícím synovi, možná i pod nátlakem, že se nebude moci vyzpovídat a neobdrží poslední pomazání. To naznačuje zmínka o bamberském biskupu Otovi. Pro křesťany počátku 12. století bylo odmítnutí posledního pomazání něco nepředstavitelného. Pokud se Kosmas královny Svatavy obával, určitě věděl proč.

Nemohl divčí válku připisat do Kroniky nějaký opisovač, Kosmův pokračovatel? — Jako řada jiných historiků přede mnou jsem přesvědčen, že mýty byly od počátku pevnou, tedy plánovanou položkou Kosmova díla. Ale jaký význam jim přikládal on sám? To zůstává samozřejmě předmětem dohadů. Mohu jen s povzdechem zopakovat, že nemáme k dispozici Kosmou redigovaný text.

Mimochodem, kam se poděl? Mohl by se případně někdy ještě objevit? — Obávám se, že nikoliv. Pergamen byl hodně drahý, původní texty asi časem vyškrali a pergamen připravili k novému použití. Někjaký zlomek se snad ještě může objevit, třeba ve vazbě některého středověkého kodexu. Na druhé straně, Kosmovo dílo se dochovalo v dosti vysokém počtu opisů, což svědčí o jeho oblíbě a rozšířenosti. Před rokem 1300 jich patrně bylo ještě víc. Zkrátka Kosmovo dílo lze označit za první český bestseller.

Říkáte, že polský text Galla Anonyma byl s tím Kosmovým srovnatelný. Na jaké úrovni byly v tehdejší Evropě další národní kroniky? — Gallus Anonymus je Kosmovi v mnohém blízký. Nakonec psal o stejné době, ale jak zaznělo výše, z jiných pozic. Uherská dějepisná tradice je zase starší, pestřejší, ale také složitější. Hlavní svod – letopisecky uspořádaná a do kroniky přerůstající tzv. Gesta Hungarorum čili Skutky Uhrů – byl opakovaně přepracováván. Jeho známé redakce pocházejí až z doby anjouovské, tedy ze 14. století. Kosmův počín však rozhodně nezaostává za soudobými, obdobně tematizovanými kronikami latinské střední a západní Evropy.

Mluvíte o Kosmovi s obdivem a jako by měl každou chvíli vstoupit do dveří. Čítáte si občas ještě v Kronice? — Kosmovu Kroniku Čechů beru pravidelně do rukou od gymnaziálních let a nevzpomínám si, že bych ji někdy odkládal zklamán. V podstatě se vracím na místa mnohokrát již spatřená s jistotou, že tam najdu dobrého společníka s vytříbeným vkusem a chutí vyprávět. Stačí jen pozorně naslouchat... ●